

Nr 425

Av herr Hedlund m. fl., om ett handlingsprogram för aktiv näringspolitik.

(Lika lydande med motion nr 379 i Första kammaren)

Framåtskridandet i vårt samhälle måste baseras på näringsliv och arbete som ger ökade resurser. Det är därmed ett för alla gemensamt intresse, att näringslivet blir så effektivt som möjligt. För detta krävs från statsmakternas sida en aktiv näringspolitik.

Den främsta drivkraften till framsteg och framåtskridande är enligt vår mening de enskilda människornas vilja till initiativ, verksamhet och ansvar. Denna grundsyn leder till en marknadshushållning, baserad på konkurrens och fritt konsumtionsval.

Men lika väsentligt är det att vi utnyttjar denna drivkraft gemensamt till bästa möjliga resultat för alla. Lika väsentligt som effektivitetskravet är strävan till jämlikhet. Slutsatsen härav måste bli, att vi skall använda samhället, som är vårt gemensamma instrument, för en förutsättningsskapande politik, där en aktiv näringspolitik ställs i centrum. Samhället skall medverka till goda grundförutsättningar för de enskilda människornas arbete. Detta innebär samtidigt, att samhället måste korrigera eller styra marknadshushållningen — genom åtgärder på olika områden av politiken.

Den främsta drivkraften till framsteg är, såsom vi framhållit, människornas vilja till initiativ, verksamhet och ansvar. Denna baserar sig givetvis på egetintresset — men också på viljan till samarbete och solidaritet. Det är anledning att understryka det sistnämnda. Den styrda och ramplanerade marknadsekonomi, som vi förordar, förutsätter sålunda en avvägning mellan konkurrens och samverkan. Härav följer också, att framstegsmöjligheterna tillvaratas bäst genom privat och kooperativt näringsliv.

Vårt nuvarande samhälle, som ibland kallas blandekonomiskt, är institutionellt uppbyggt för en politik av den karaktär vi ovan skisserat. Den privata och kooperativa företagsamheten utgör cirka 94 procent av den totala. De samhällsägda företagen är sålunda cirka sex procent. Det näringspolitiskt väsentliga måste vara att ta till vara de drivkrafter, som vår s. k. blandekonomi har i den individuella viljan till initiativ, verksamhet och ansvar i ett i det stora hela privat och kooperativt näringsliv.

Den politik, som regeringen fört, har enligt vår bedömning inte varit i bästa överensstämmelse med målsättningen att man skall satsa på drivkrafterna i vår s. k. blandekonomi. Det dominerande i den socialdemokratiska regeringens näringspolitik har varit strävan till en ökning av det statliga företaget, d. v. s. en vidgning av de sex procenten. Någon näringspolitisk motivering härför har inte anförts. För de 94 procent av privat och kooperativ företagsamhet, som sålunda i stort sett är vårt arbetande näringsliv, har regeringen inte tillnärmelsevis haft samma intresse. Inför den helt dominerande delen av näringslivet har statsmakterna sålunda stått utan en enligt vår bedömning aktiv näringspolitik.

Vi har i vårt land otvivelaktigt förmånen av företagare och arbetskraft som är inriktade på effektivitet. Detta har tillsammans med andra gynnsamma faktorer givit en hög levnadsstandard åt vårt folk. Men den slutsatsen är ändå ofrånkomlig, att den näringspolitik, som främst inriktas på vidgning av de statliga företagen utöver de sex procenten, rimligtvis inte kunnat medföra bästa möjliga utnyttjande av de dominerande 94 procent av vårt näringsliv, som är privata och kooperativa. Det är anledning att påtala, att vårt land under senare delen av 1960-talet inte kunnat följa det genomsnitt, som gäller nationalproduktens utveckling för de europeiska OECD-länderna. Vi har legat på den sämre halvan. Bedömningen för 1970 är densamma. Detta kan tyda på att vårt näringslivs konkurrenskraft håller på att försvagas. Samma tendens kan befaras kunna utläsas i att regeringspolitiken inte kunnat stimulera industriinvesteringarna i tillräcklig utsträckning. Till bilden hör också, att under senare år även rationella och väl utvecklingsbara företag fått läggas ned.

Vi vill emellertid gärna betyga, att det också finns ljusa tecken i den aktuella situationen. Som ett sådant vill vi nämna regeringens nya deklarerade vilja att främja industriinvesteringarna och upprätthålla konkurrenskraften i vårt näringsliv. Väsentligt finner vi också, att regeringen även i årets statsverksproposition understrukit sin vilja att främja samarbete mellan samhälle och näringsliv. Den förändring, som härvidlag inträtt under de allra senaste åren, är otvivelaktigt av betydelse. Vi vill gärna beteckna denna ambition som en återanknytning till de strävanden till samarbete mellan samhälle och näringsliv, som under 1930- och 1940-talen förfäktades av främst Per Albin Hansson och Axel Pehrsson-Bramstorp.

Men skall vi på bästa möjliga sätt kunna ta till vara de drivkrafter till framsteg, som finns i viljan till initiativ, verksamhet och ansvar i vår på avvägning mellan konkurrens och samverkan baserade s. k. blandekonomi, måste vi givetvis genom samhället föra en aktiv näringspolitik, som är inriktad på det näringsliv vi har, i huvudsak privat och kooperativt. Vi har i det föregående framhållit, att en sådan näringspolitik inte förts från statsmakternas sida.

En aktiv näringspolitik i vår s. k. blandekonomi måste innefatta åtgärder på olika områden av det politiska fältet. Nästan alla politiska områden är av betydelse för våra möjligheter i näringsliv och arbete. Det väsentligaste måste vara att sammanväga detaljerna från olika avsnitt till ett näringspolitiskt handlingsprogram. Sådana riktlinjer eller handlingsprogram har från samhällets sida tidigare antagits för t. ex. lokaliseringpolitiken, arbetsmarknadspolitiken, jordbrukspolitiken och bostadspoli-

tiken. Man kan konstatera, att det i fråga om näringspolitiken kanske är svårare men också angelägnare att åstadkomma ett enhetligt grepp från samhällets sida.

Den näringspolitik, som den socialdemokratiska regeringen fört i ett näringsliv, som i stort sett är privat och kooperativt, har inte presterat någon helhetssyn på hur detta näringsliv skall kunna stimuleras till bästa möjliga resultat. Man har lagt principiella och enhetliga motiveringar bakom en strävan till samarbete mellan samhälle och näringsliv, vilket särskilt kan beklagas. De uppgifter, som bör anförtros åt en statlig företagsamhet, har inte heller kunnat motiveras. På alla dessa huvudpunkter måste en precisering ske genom ett näringspolitiskt handlingsprogram.

Nuvarande samhällssystem är, såsom vi framhållit, uppbyggt för en ramplanerad och social marknadsekonomi. En aktiv näringspolitik i detta system måste innebära en satsning på förutsättningsskapande insatser från samhällets sida i syfte att stimulera viljan till initiativ, verksamhet och ansvar. Några grunder skall i det följande anges.

Servicepolitik. I samhällets förutsättningsskapande uppgifter skall ingå att svara för en basorganisation — såsom vägar och kommunikationsanordningar, rådgivningsverksamhet, forskning och utvecklingsarbete.

Näringspolitiska institutioner. De näringspolitiska institutioner, som byggts upp i form av t. ex. näringspolitiskt råd, investeringsbank, utvecklingsbolag och etableringsbolag, skall i första hand vara inriktade på att främja nuvarande privata och kooperativa näringsliv.

Kreditförsörjning. Det är samhällets uppgift att medverka till kreditmöjligheter för näringslivet. För närvarande är det väsentligt, att AP-medel kan föras till näringslivet även på andra vägar än genom den statliga investeringsbanken. Det är särskilt angeläget, att de mindre företagens behov tillgodoses.

Skatterna. Inkomst- och kapitalbeskattningen skall utformas med hänsyn till framstegsmöjligheterna. Näringslivet måste få tillräckliga konsolideringsmöjligheter. Det är emellertid här frågan om avvägning från jämlikhets- och fördelningspolitisk synpunkt. Högsta möjliga jämlikhet skall eftersträvas. Av särskild betydelse är att de mindre företagen genom exempelvis investeringskonton får konsolideringsmöjligheter motsvarande dem som de större företagen har i investeringsfonderna.

Räntepolitik. Lägre utlåningsräntor än vad som gällt under senare år är en förutsättning för ökad ekonomisk tillväxt. Högräntepolitik stimulerar inte framstegsvilja och ekonomisk tillväxt. Den snedvrider produktionsförutsättningarna till nackdel särskilt för de mindre företagen.

Konkurrenspolitik. En ramplanerad marknadsekonomi förutsätter en sund och verklig konkurrens. Inom stora delar av näringslivet är konkurrensen otillfredsställande. Monopol och maktkoncentration i det privata näringslivet liksom hos staten måste effektivt motverkas genom konkurrenspolitik. Den prisövervakande verksamheten har en huvuduppgift. Samhället måste genom lagstiftning och administration garantera vederhäftig reklam. För motverkande av maktkoncentrationen är det väsentligt att främja de mindre företagen.

Samhällets insyn. De beslut, som näringslivet fattar, har konsekvenser för samhälle

och medborgare. Samhället bör därför ha god insyn i näringslivets förhållanden. En vidgad och mera öppen redovisning av näringslivets och de enskilda företagens ekonomiska förhållanden skall eftersträvas. Kravet på insyn gäller inte minst de statliga företagen.

Konsumentpolitik. Ett fritt konsumtionsval innebär, att konsumenterna skall ha avgörande inflytande över vad som skall produceras. Det är en angelägen uppgift för samhället att medverka till att det fria konsumtionsvalet fungerar. En samhällelig konsumentupplysning skall hjälpa konsumenten till en självständig bedömning av utbudna varor och tjänster. Grunden till god konsumentfostran skall läggas i skolan genom undervisning i konsumentkunskap.

Frivilligt sparande. Regeringspolitiken har varit alltför litet inriktad på att främja det frivilliga sparandet. Uppbyggnaden av produktionsapparaten kräver ökade insatser på detta område. Härvid är det viktigt att främja ett aktiesparande, som kan utnyttjas även av de mindre företagen.

Ekonomisk stabilitet. Upprätthållande av ekonomisk stabilitet är av stor betydelse för näringslivets framstegsutveckling. Stabil samhällsekonomi medger säkrare realinkomstökning. Den socialdemokratiska regeringspolitiken har inte skapat effektiva vapen mot inflationen. Det är väsentligt, att statsmakterna på bättre sätt än tidigare samråder med arbetsmarknads- och näringslivsorganisationerna i dessa angelägenheter.

Ekonomisk planering. Det är väsentligt att statsmakterna på bättre sätt än tidigare långsiktigt planerar sin politik. Detta gäller särskilt investeringsplaneringen och planeringen i fråga om dispositionen av arbetskraften.

Utbildningspolitik. I en förutsättningsskapande politik ingår att staten skall skapa goda utbildningsmöjligheter till förfogande för näringslivet. Särskild betydelse har nu en upprustning av vuxenutbildningen.

Forskning och utvecklingsarbete. För forskning och utvecklingsarbete måste samhället i samverkan med näringslivet göra väsentligt ökade insatser. Nya forskningsresultat skall så snabbt som möjligt nyttiggöras i en effektiviserad produktion. Inte minst gäller det att ta till vara de framstegsmöjligheter som finns hos de mindre företagen.

Arbetsmarknadspolitik. En väsentlig uppgift för arbetsmarknadspolitikerna skall vara att främja en strukturomvandling, som ökar näringslivets effektivitet och ger arbetskraften omskolning i anpassning härtill. Arbetsmarknadspolitikerna skall underlätta för de enskilda människorna att få lönsam och meningsfull sysselsättning.

Miljöpolitik. Det är för samhället angeläget att aktivt verka för arbetarskydd, företagshälsovård och i övrigt åtgärder, som leder till förbättrade arbetsmiljöer. Arbetsplatserna skall anpassas efter människans såväl psykiska som fysiska förutsättning.

Lokaliserings- och regionalpolitik. Genom en aktiv lokaliserings- och regionalpolitik skall bästa möjliga utnyttjande av realkapital och arbetskraft uppnås. Nuvarande koncentration på storstadsområden och utflyttning från regioner med sysselsättnings-

svårigheter har försäkrat en obalans, som försvårar en effektiv ekonomisk politik och motverkar den ekonomiska tillväxten.

Företagsrådgivning. Samhället har en angelägen uppgift i att ge företagen goda möjligheter till råd i tekniska och ekonomiska frågor. Företagsrådgivningen bör förstärkas väsentligt.

De mindre företagens situation. De mindre företagen är av särskild betydelse för det nyskapande som för utvecklingen framåt. Den nuvarande regeringspolitiken har inte i tillräcklig utsträckning beaktat detta. De mindre företagen är diskriminerade i fråga om t. ex. AP-återlånebestämmelserna och investeringsfonderna. Strävandena bör i ökad utsträckning inriktas på att främja mindre företag, eftersom dessa är av särskild betydelse för nyföretagsamhet och ekonomisk tillväxt.

Samarbete i näringslivet. Samhället bör i ökad utsträckning stimulera de enskilda företagen och särskilt de mindre företagen till samarbete i fråga om t. ex. produktutveckling, inköp och marknadsföring.

Samarbete mellan samhället och näringslivet. En ramplanerad marknadsekonomi måste bygga på förtroendefullt samarbete mellan samhället och näringslivet. Det skall gälla i stort sett en ekonomisk samhällsplanering och andra förutsättningsskapande uppgifter men också på vissa punkter ett gemensamt ägande, såsom t. ex. i fråga om ASEA-ATOM och UDDCOMB.

Statliga företag. I en ramplanerad marknadsekonomi har även samhällsägda företag en uppgift, då privat eller kooperativ företagsamhet inte står till förfogande eller inte förmår tillfredsställa sociala behov. Vi måste räkna med ett ökat behov av statligt engagemang direkt på företagsplanet dels av sociala och lokaliseringspolitiska skäl, dels därför att mycket stora kapitalinsatser i vissa fall inte kan garanteras på annat sätt. Ett samhällsligt företagsengagemang kan vara motiverat även av konkurrenspolitiska skäl. Det är angeläget, att den statliga företagspolitiken motiveras på ett riktigt och sakligt sätt.

Företagsdemokrati. Decentraliseringens fördelar utnyttjas även i arbetslivet. En fördjupad företagsdemokrati skall ge de anställda möjlighet till självständigt initiativ i arbetet och till medbestämmanderätt och ansvar över sin egen arbetssituation och företagets politik. Företagsdemokrati är att tillvarata individens vilja såväl till initiativ som samverkan. En fördjupad företagsdemokrati ökar både effektiviteten och trivseln.

Det är enligt vår mening självklart, att samhället skall föra en aktiv näringspolitik, som stimulerar näringslivet i vår s. k. blandekonomi till förmån för alla. Detta kräver, såsom vi framhållit, att samhället fastställer ett näringspolitiskt handlingsprogram i likhet med vad som skett på andra områden. De grunder, som vi ovan angivit, är enligt vår mening ett material för ett sådant handlingsprogram.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt tillsättande av en parlamentarisk arbetsgrupp för utarbetande av ett preciserat handlingsprogram för en aktiv närings-

politik i vår s. k. blandekonomi i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 27 januari 1970

<i>Gunnar Hedlund (cp)</i>	<i>Thorbjörn Fälldin (cp)</i>	<i>Johannes Antonsson (cp)</i>
<i>Lars Eliasson (cp)</i> i Sundborn	<i>Nils G. Hansson (cp)</i> i Skegrie	<i>S. G. W. Wahlund (cp)</i>
<i>Sven Vigelsbo (cp)</i>	<i>John Eriksson (cp)</i> i Bäckmora	<i>Gunnar Larsson (cp)</i> i Luttra
